

Scholler 3 Dolgozat

Nemzetközi gondolatok a pedagógia alkalmazásáról a HEMA oktatásában

Kis Zsanett

2017. Május

Tartalom:

- 1) Bevezetés – a dolgozat célja**
- 2) Roger Norling – történeti áttekintés, módszertan**
- 3) Richard Marsden – érzékszervek általi motiválás**
- 4) Luis Preto – taktikai képességek fejlesztése**

1) Bevezetés – a dolgozat célja

Értekezésem a későbbi Free Scholler dolgozatom egyik alfejezete, egyfajta kitekintés az országhatárokon túlra, a nemzetközi HEMA színtér bemutatása a pedagógia szempontjából. A dolgozat alapját adó cikkeket a HROARR oldalán találtam, ahol specifikusan a pedagógiával, oktatásmódszertannal foglalkozó cikkek közt kerestem. A következőkben két cikk illetve egy cikksorozat lencséjén keresztül mutatom be a pedagógia (sportpedagógia) alkalmazását a HEMA oktatásban.

2) Roger Norling – történeti áttekintés, módszertan

Roger Norling 2014-es cikksorozata a HEMA pedagógiáról egy átfogó munka, ami a különböző pedagógiai iskolák, az oktató – oktatótt kapcsolat bemutatásával, valamint az optimális környezet kialakításával foglalkozik.

Norling a Göteborgi Történelmi Vívóiskola tagja, és kutatásaiban, oktatásában leginkább Meyer tanításaira koncentrál, valamint a hosszú kard mellett dussack és alabárd kutatásai is ismertek.

Az első érdekes kérdés, amit felvet, az a HEMA oktatók pedagógiai háttere. Mivel a történelmi vívás iránt érdeklődők összetétele nagyon vegyes, az oktatói összetétel is ennek megfelelően alakul. Vagyis nem mondható el minden HEMA oktatóról, hogy rendelkezik tanári háttérrel, így bizonyos esetekben másképp látja az oktatási folyamatokat. Mivel a HEMA oktatása nem merül ki a technikák átadásában és gyakoroltatásában, hanem a középkori világgal is igyekszünk megismertetni az oktatottakat, ezért nem elég a technikai tudás. A pedagógia módszertanának ismerete segít abban, hogy felkeltsük az oktatottak figyelmét és ne csak a sport szeretete által vonzzuk be őket a HEMA világába.

Norling szerint, ahhoz, hogy igazán hiteles oktatók legyünk, elkötelezett diákoknak kell lennünk és nem csak a mesterek tanításait kell tanulnunk, hanem a

sporttal kapcsolatos tudományokban is jártassá kell válnunk. Ha az elméleti tudást magunkévá tettük, jöhet a kérdés: Milyen a jó oktató? Irányadó vagy példakép? Norling véleményes szerint inkább az előbbi.

Ahhoz, hogy az elméleti módszertant közelebb hozza a hétköznapi emberhez,

Norling rövid összefoglalót ad azokról az úttörő munkát végzett alkotókról, akik a mai pedagógiát és ezen belül is a sportpedagógiát meghatározzák. A testnevelés oktatásának történetében a 18. századig nyúl vissza, az azt megelőző korszakról csupán annyit említ, hogy az általánosan oktatott sportok a vívás, birkózás, lovaglás és a tánc voltak.

Az első nevek közt említi **Johann H. Pestalozzi**

(1746-1827) svájci tanárt, aki korának oktatásügyi

reformere volt. Pestalozzi elmélete szerint az ember közösségi lény és mint ilyen, akkor tanul leginkább, ha az oktatott tananyag életközeli és gyakorlatias. A tanárt mint útmutatót képzelte el és napi egy óra testnevelést írt elő programjában.

A „testnevelés nagyapja” Johann C.F. GutsMuths(1759-1839) német oktató, aki elkezdett hangsúlyosan figyelni az izmok fejlesztésére. A „kültéri” gyakorlatokat korhoz kötve csoportosította és tanulóiról részletes fejlődési naplót vezetett.

A testnevelés atyja, GutsMuths tanítványa Friedrich L. Jahn (1778-1852). Szerinte a testnevelés és a sport nem csak a fizikumot, hanem a morált és a hazafiságot is erősíti. Ezért hozta létre a Testnevelési egyesületet (Turnverein). Ő fejlesztette ki az izmok erősítésére a gyűrű, rudak és párhuzamos rudak használatának rendszerét.

Dániában a Katonai Testnevelési Intézet igazgatója volt Franz Nachtegall (1777-1847). Az Intézet volt Európában az első, ami specifikusan testnevelő tanárokat képzett. Szintén GutsMuths hatására tevékenykedő testnevelő tanár volt, a Dán Testnevelési Társaság alapítója. Gyakorlatait szinte teljes egészében példaképétől GutsMuthstól vette át. Ezek voltak a kötélmászás, egyensúlyozás, kötélhúzás, ugrás, stb.

Végül az egyik legkiemelkedőbb, Pehr Henrik Ling (1776-1839) svéd pedagógus. Európa több országában is tanított, majd a Lund-i egyetem vívómestere lett. Öt évig tanult a Nachtegall féle Katonai Testnevelési Intézetben, majd tapasztalataira hivatkozva hirdette, hogy a rendszeres sporttevékenység jó hatással van az egészségre. A fentebb említett Jahnnal szemben a harmonikus mozgást részesítette előnyben, mely az egész testet megmozgatja. Hatását jelzi, hogy munkássága befolyásolta a későbbi harcművészet-oktatást, így a HEMA oktatást is. Gyakorlatait csoportokban hajtották végre, az oktató példáját követve, fontos volt a

ritmus és a koordináció. Foglalkozásaiban megtalálhatjuk a bemelegítés, az elemekre bontott munka és a lenyújtás folyamatát, amit a mai napig elengedhetetlen részének tekintünk edzéseinknek.

Norling a testnevelés fejlesztői után a pedagógia és a pszichológia kiemelkedő alakjai közül említi meg azokat, akik közvetlen köthetőek a testnevelés fejlesztéséhez.

Ilyenek például Piaget, Vygotsky, Freinet, Montessori.

Jean Piaget (1896-1980) svájci pszichológus a tapasztalaton keresztül tanulást hirdette, szakterülete a fejlődés/fejlesztés, kognitív fejlődés volt. Elméletének lényege, hogy a diák ne a tanítót utánozza, hanem a gyakorlatokon keresztül fejlődjön a felfogóképessége és a tapasztalatain keresztül tanuljon. A tanulási folyamatot mind a pozitív, mind a negatív visszajelzés, megerősítés segíti.

Lev Vygotsky (1896-1934) szovjet pszichológus volt. A kulturális és történelmi pszichológia atyja. Elmélete szerint a fejlődés és a gondolkodás a szociális környezetben végzett gyakorlatokból építkezik.

Célestin Freinet (1896-1966) szintén a tapasztalati tanulást hangsúlyozza. Fontosnak tartja, hogy tényleges eredményeket alkossunk, amiben segít a csoportos kísérletezés és a tapasztalatokon keresztüli tanulás, akár tanulmányi kirándulásokon is. Kiemeli a kooperatív tanulást, mint módszert. Személyes tapasztalatok szerzése, közös alkotás, a diákok kíváncsisága. Ezek azok a részletek, amire az oktató alapozhatja az oktatást.

Maria Montessori (1870-1952) alapkonceptiója, hogy a diák szeretne tanulni, és fejlődni, ezért ha hagyjuk szabadon dönteni, akkor a tanulási folyamat magától megtörténik. Oktatásában Montessori különös hangsúlyt fektetett a kreatív, alkotó feladatoknak, gyakorlatoknak.

Felmerül a kérdés, hogy ezeket az elméleteket hogyan köthetjük a HEMA oktatásához?

Mivel az emberek természetüknél fogva kíváncsiak, ezt a tulajdonságot lehet leginkább felhasználni az edzéseken. Feltételezhetjük, hogy az oktatottak azért jönnek el egy-egy edzésre mert kíváncsiak. Edzéseink egyik célja, hogy gondolkozó harcművészeket képezzünk, amit segít a tapasztalati tanulás.

Ahhoz, hogy a természetes kíváncsiságot megragadjuk az oktatottakban szükséges az oktató személyisége. Norling véleménye szerint az oktató útmutató legyen, ne példakép. Mégpedig azért mert, maga a HEMA egy kihalt harcművészet feltámasztását tűzte ki céljául. Mivel a forrásokat nem könnyű megérteni, értelmezni, így a személyes tapasztalat, a félrefordítások, a fizikai határok befolyásolják, mit és hogyan tanítunk. Ezért az oktató csak irányadó a tudás eléréséhez.

Lényeges az oktatás individualizálása folyamatosan figyelembe véve az oktatottak képességeit, érdeklődését. Ideális esetben az oktatás igazodik az oktatottakhoz, azonban a csoportos tanítás miatt épp ezt a legnehezebb elérni. A csoportok nagysága is befolyásolja a tanítás minőségét. Bár a közvetlen egyszemélyes oktatást sokan előnyben részesítik, esetünkben, a csoportban való képzés segíti az oktatottakat abban, hogy képesek legyenek mással is együtt dolgozni az oktatójukon kívül, egymástól is tanulva.

Mivel a HEMA-nak speciális nyelvezete van, ezért a szaknyelv használata kiemelten fontos a tananyag megértésében. A definíciókat, forrásokat mindenki másképp értelmezi, ezért fontos, hogy az oktató kiemelje a tananyag különböző aspektusait. A szaknyelv akkor válik igazán érthetővé, ha mozgáshoz kötjük. Minél több érzékszervet vonunk be a tanulásba, annál könnyebbé válik annak elsajátítása. Amikor harcművészetet tanulunk, használjuk a hallást, látást, érintést, szaglást. Ezek együtt segítenek megjegyezni, később felidézni mozdulatokat, meneteket, valamint lehetővé teszik az oktatott aktív részvételét a tanulási folyamatban. Erről részletesebben Richard Marsden írt cikkében. Saját edzéseinken is törekszünk az érzékszervek általi tanulás maximális kihasználására, hiszen a technikák bemutatása mellett (látás), mindig elmondjuk azok funkcióját, idegen nyelvű nevét, akár azt is hol alkalmazták (hallás). Miután látták és hallották az oktatottak a feladat bevonni őket, vagyis, kézbe veszik kardjaikat (érintés) és elkezdik gyakorolni a mozdulatokat. A

szaglást, mint információ közvetítő érzékelést mutatja be Norling. Ehhez azt hiszem elég csak annyit hozzáfűzni, hogy a legtöbb (én egészen biztosan) tagunk, amikor megkapja első fémkardját a markolatbőrt megszaglássza, majd jön az első kardtisztítás, és a WD40 illata bevésődik a tudatba.

Egyes dolgok kontextusba helyezése és áttekintése segíti az egyéni koncepciók megértését. Az oktatónak segítenie kell a diákokat, abban, hogy lássák a nagy képet, ugyanakkor az alapelveket is megértsék. Ilyen például a taktikai, stratégiai alapelvek használata a vívásban, a biomechanizmus és a fegyver mechanikájának ismerete, akár egy-egy technikához kötve. Szintén érdemes történelmi kontextusba helyezni harcművészetünket, hogy az oktatottak lássák milyen viszonyban állt harcművésztünk a kor társadalmával.

Az inspiráló környezet megteremtése sokban befolyásolja az oktatás sikerességét. Norling megközelítésében az oktatáshoz megfelelő környezet a csoport összetételétől, nyitottságától indul és eljut egészen odáig, hogy maga a terem középkori hangulatban van berendezve, kiállított fegyverekkel, kinagyított nyomatok képeivel.

A cikkben többször is megjelenik az edzésnapló, mint segédeszköz. A szerző szerint nem csak az oktatónak érdemes lejegyezni az oktatottak fejlődését, de nekik is segít ha önmagukról, párbajaikról leírják a tapasztalatokat, felismeréseiket.

Ahogy egy iskolai osztályban, úgy egy edzőcsoportban is megjelenik a kooperatív tanulás. Ez akkor is működik, ha azonos szinten álló edzőtársak gyakorolnak egymással, illetve ha eltérő szintűek. Utóbbi esetében nem csak a kezdő tanul a haladótól, hanem a haladó szintű oktatott is tanul abból, ahogy elmagyaráz egy technikát, menetet. Szintektől függetlenül kijelenthető, hogy akkor sikeres az oktatás, ha a felek képesek eredményesen együtt dolgozni. Ez az eredmény viszont nem mindig kell, hogy pozitív legyen. Abból is tanulunk, ha párba kerülünk egy nehezebb partnerrel, akivel jobban kell összpontosítani, hogy kijöjjenek a technikák.

A tanulás, megértés utolsó fázisaként Norling a beépítést nevezi meg. Ez alatt azt érti, hogy egy képességet mesterszintig fejlesztünk. Mivel mindenki másképp használ egy-egy tanult technikát, ezért nagyon fontos, hogy mindenki saját személyiségéhez igazítsa a tanultakat, hogy eredményesen tudja használni. Ezt a

tanácsot a szerző Meyertől kölcsönözte, kihangsúlyozva, hogy a technikák beépítéséhez az ösztönös mozdulatok közé sok idő kell. Ennek az időnek a tartama hangsúlyosan különbözik személyenként.

Norling a cikksorozat utolsó részében az oktatót veszi górcső alá, és fogalmazza meg saját véleményét az oktatói szerepkörrel, valamint egyfajta kompetencia listát ad meg, aminek érdemes megfelelni a sikeres oktatás érdekében. Fontosnak tartja, hogy erős inspirációt adjon az oktatottak számára. Ezt leginkább úgy lehet elérni, ha mi magunk is szenvedélyesen szeretjük azt, amit csinálunk. Fontos, hogy a csoportját formázza az oktató, támogassa az edzéseken kívüli közösségi programokat, megismerje tanítványait. Ez utóbbi lényeges a differenciált oktatás szempontjából. Érdemes olyan kapcsolatot kialakítani a csoport tagjaival, mely egyértelművé teszi, hogy az oktató bár közvetlen, jó hangulatú edzéseket tart, mégis ő az irányító. Ezt a szerepet különösen fontos hangsúlyossá tenni a harcművészetek oktatásakor, hiszen fokozottan megjelenik a sérülések veszélye, amit az oktató tekintélye képes drasztikusan csökkenteni. Mindenképp érdemes saját személyiségét megmutatni és használni, ettől lesz hiteles az oktató.

Fontos a következetesség, nyitottság. Van, hogy néhány „rutinosabb” oktatott ellazsálna egy feladatot, amit nem lehet megengedni, mert befolyásolja a többiekét is. Ki kell alakítani a csoportban egy olyan szintű bizalmat, hogy merjenek a csoport előtt kérdezni. Veszélyes is lehet, ha egymástól kérdeznek, hiszen egy rosszul értelmezett technika vagy menet később balesetet is okozhat. Ugyanakkor az ötleteiket nem szabad azonnal elutasítani.

A HEMA oktatásával kapcsolatban ugyanúgy elmondható, hogy érdemes folyamatosan fejlesztenie magát az oktátónak, mint bármilyen más oktatási tevékenységnél. Ismerni behatóan a tananyagot, ez az elvárható minimum. De ezen kívül erősen javasolt, főképp haladó szintű oktatottak tanításánál, ha utánajár a tananyag kiegészítésének, plusz gyakorlatok kialakításának, hiszen ezen a szinten már akadnak kérdések. Ugyanakkor senki nem született lexikonnak, így nem jelent „arcvesztést” ha bevallja az oktató, hogy van olyan dolog, amit még nem tud.

A technikai és fizikai oktatás mellett érdemes figyelmet fordítani az elméleti oktatásra is. Mivel nem vagyunk eredeti szerzői a vívókódexeknek, így az oktatottak fel csupán interpretációk sorát tudjuk közvetíteni. Hogy ki tudják alakítani a saját

véleményüket a technikákról, érdemes elérhetővé tenni a forrásokat számukra, avagy az elérési utakat megosztani velük.

Ami pedig kiemelten fontos egy edzés megtartásakor: MOZGÁS. A technikák, menetek gyakorlással rögzülnek. A gyakorlások során kitűnik, hogy mindenki másképp mozog, fiziológiai adottságainak megfelelően. Alapvetően nem lehet azt mondani, hogy egy mozdulat csak akkor jó, ha pontosan utánozza az oktatóét. Harcművészetről lévén szó, a technikák csakis akkor működnek, ha szándék van bennük. Itt viszont ki kell emelni a kontroll szerepét is. Egy-egy ütésbe annyi erőt és agressziót vigyen mindenki, amit még tud kontrollálni.

3) Marsden – érzékszervek általi motiválás

Richard Marsden cikkében az unalmat, annak okait és elkerülési technikáit, valamint a motiválás fontosságát taglalja. Hangsúlyozza, hogy a legnagyobb tudással rendelkező oktatók nem feltétlenül a leghatékonyabb tanárok. Amikor az oktatott már nem aktív résztvevője az eseményeknek, akkor már az unalom fázisában van.

Ahhoz, hogy aktívan részt vegyen az oktatásban, tanulásban minimum 2 érzékszervét stimulálni kell. Marsden szerint, mivel érzékszerveink segítségével dolgozzuk fel a kapott információkat. Ebben a kérdésben hasonló a véleménye, mint Norlingnak.

Bár a legegyszerűbb módja az információ közlésnek a beszéd, ugyanakkor talán a legkevésbé effektív tanulási módszer a hallás. A verbális ismeretátadás rövidtávon működik, azonban mozgásoktatás esetén az oktatottat rövid időn – kb. 5 percen - belül be kell vonni a foglalkozásba. Vagyis, amikor a hallást bevonjuk az oktatásba, a magyarázatok, történetek ne legyenek túl hosszúak, hogy a hallgatóság könnyebben tudja kötni a bemutatott technikákhoz. Ehhez elég lehet az edzés elején pár perc, amikor összefoglalva elmondjuk mi lesz az adott edzés tematikája, mire készüljenek. Emellett a technikák bemutatása előtt/közben is magyarázzuk mit is látnak, mit csinálunk, illetve, hogy adott technikának mi a funkciója. Ennél kicsit hosszabb időt vesz igénybe, amikor elméleti oktatásként heraldikai alapokat ismertetünk a csoporttal, címerkészítés előtt állókkal.

Amikor HEMA oktatásról beszélünk elengedhetetlen a demonstrációk alkalmazása (látás általi tanulás). A meneteket mozdulatokig érdemes lebontani, és magyarázattal együtt bemutatni. Így már két érzékszervet stimulálunk. Azonban még így is fennáll a veszélye annak, hogy csupán a nagyobb képet látják át az oktatottak, a finom részleteket nem.

A legtöbb érzékszervet akkor vesszük igénybe, amikor aktívan részt veszünk egy feladat elvégzésében. Amikor „csináljuk” nem csak nézzük és hallgatjuk a feladatot / menetet, vagyis kézbe vesszük a kardot, megérintjük, ezzel újabb érzékszervet bevonva az oktatásba. Ebben az esetben kiemelten fontos az aktív iránymutatás, a kisebb – nagyobb hibák javítása. Éppen ezért az oktatóra ez esetben nagyobb feladat hárul, mivel meg kell osztania figyelmét az oktatottak között.

Marsden a cikk zárásaként három kifejezést hangsúlyoz: Mondani – Mutatni – Csinálni. Ezt a hármas módszert egyszerre alkalmazva lehet sikeres oktatást végezni.

4) Preto – taktikai képességek fejlesztése

Luis Preto cikke az oktatásmódszertanra és a „mit oktassunk” témakörre fókuszál. Mivel Preto maga is tanár a civil életben így munkáját és hobbiját össze tudta kötni. Véleménye szerint fegyvernemtől függetlenül a taktikai képzés fontos eleme a harcművészetek oktatásának. PretoJogodoPaut oktat, azonban nem idegen számára a HEMA sem, így a két harcművészet oktatásában keresett párhuzamokat eltéréseket. Ilyen eltérés például a két harcművészet oktatásában, hogy a HEMA-ban a kéziratok interpretációja okoz problémákat (melyik a hiteles, melyik nem), míg a JdP-ban a már rendszerbe foglalt tananyag minél eredményesebb oktatása, vagyis a „hogyan”.

Preto a taktikai képességek fejlesztését emeli ki, mint hasonlóságot a két harcművészet között. A cél, hogy új koordinációs képességeket sajátítsanak el az oktatók és ezeket szabadpárbajokban, párbajokban, csatákban alkalmazni tudják. Preto elvégzett projectje 5 részre bontható, ami segíti a taktikai érzék fejlesztését.

- 1) Hogyan lehet használni az eszközök, ellenfél erősségének ismeretét, és a távolság felmérését, kihasználását párbaj közben.
- 2) A támadó és védelmi eszközök rendszerezése, ismertetése.
- 3) A megfelelő védekező eszközök kiválasztása a távolság, hatótávolság, rizikó faktor ismeretének fényében.
- 4) A harc különböző fázisainak rendszerezése, minden változóval és azok kezelésével együtt.
- 5) Versenyhelyzetben és eredeti kontextusba helyezett vívás közti különbségek bemutatása.

Források:

- <http://hroarr.com/hema-pedagogics-part-1-the-pedagogics-pioneers-the-role-of-a-hema-teacher/>
- <http://hroarr.com/hema-pedagogics-part-2-the-implications/>
- <http://hroarr.com/hema-pedagogics-part-3-how-to-create-a-good-learning-environment/>
- <http://hroarr.com/bored-students/>

- <http://hroarr.com/from-what-to-teach-to-how-to-teach-a-coaching-contribution-for-the-hema-of-the-xxi-century/>